

בה להחשיב את הריון הרוח כהריון רגיל⁽¹¹³⁾.

רב פפא אמר: יש לחלק בין הריון רוח ללידתו. שעל אף דרוח לאו ולד הוא, והיולדת אותו בדם קושי נקראת זבה, בכל זאת, לגבי דין מעת לעת של נדה אמרינן דיה שעתה⁽¹¹⁴⁾.

וטעמו של דבר: **מידי הוא טעמה** במעוברת רגילה, שדיה שעתה, **אלא משום דראשה כבד עליה ואבריה כבדים עליה ומשום כך** דמיה מסולקים. ואם כן, **הכא נמי** בהריון רוח הרי **ראשה ואבריה כבדין עליה**, והרי היא מסולקת דמים, ולפיכך, מעיקר הדין דיה שעתה.

בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא: ראתה דם, ואחר כך, מיד לאחר ראייתה, הוכר עוברא — מהו?

השלישי, שראתה בו דם, הפילה רוח, או כל **דבר שאינו של קיימא** [והיו שלשת ימי ראיית הדם ב"א ימי זיבה] — הרי זו יולדת **בזוב!** שחייבת לנהוג כדין זבה, לספור שבעה ימים נקיים ולהביא קרבן, לפי שאין לידתה נחשבת כלידה, ולפיכך אין הדמים נחשבים כדמים טהורים של אשה המקשה לילד.

ואי אמרת שהריון רוח מיקרי הריון גמור, הרי גם לידת רוח לידה **מעלייתא היא**. ואם כן, אמאי היא נהיית זבה, והרי דם הנובע עקב קושי סמוך ללידה — **רחמנא טהריה!**

אמר רב פפי: לעולם אין לידת רוח נחשבת לידה, וכמו כן הריון רוח אינו נחשב להריון. ולא קשה על דין הברייתא אמאי לא מטמאין את הטהרות למפרע אחרי שהוברר שהיה זה הריון רוח. **כי הנח לטומאת מעת לעת**, שאינה אלא טומאה **דרבנן**, ולכן הקילו

שבטעות הוזחקה כמעוברת. לפיכך הוצרך רש"י לפרש הטעם דסוף סוף חשיב הריון.

113. רש"י מפרש דאף שלא לידה היא, מכל מקום לענין דיה שעתה חשיב ולד כיון שמעת לעת רק מדרבנן, אך הריטב"א מפרש דלא חשיב ולד כלל, ושאיני מעת לעת דרבנן, כיון שהזקונה כטהורה לא החמירו בכהאי גוונא לטמאותה למפרע, אף שנתברר שההוראה היתה בטעות. ומוסיף, דהני מילי אם באה לשאול על טהרותיה עד עכשיו.

114. הריטב"א מפרש שרב פפא לא פליג על תירוץ רב פפי, אלא דניחא ליה לאשמועינן האי טעמא דהוי קושטא דמילתא נפקא מינה,

ובטעות הוזחקה כמעוברת. לפיכך הוצרך רש"י לפרש הטעם דסוף סוף חשיב הריון.

113. רש"י מפרש דאף שלא לידה היא, מכל מקום לענין דיה שעתה חשיב ולד כיון שמעת לעת רק מדרבנן, אך הריטב"א מפרש דלא חשיב ולד כלל, ושאיני מעת לעת דרבנן, כיון שהזקונה כטהורה לא החמירו בכהאי גוונא לטמאותה למפרע, אף שנתברר שההוראה היתה בטעות. ומוסיף, דהני מילי אם באה לשאול על טהרותיה עד עכשיו.

114. הריטב"א מפרש שרב פפא לא פליג על תירוץ רב פפי, אלא דניחא ליה לאשמועינן האי טעמא דהוי קושטא דמילתא נפקא מינה,

האם אמרינן כיון דבעידנא דחזאי לא הוכר עוברא מטמיא למפרע,

חזאי, לא מטמיא למפרע אלא דיה שעתה? (115)

או דילמא, כיון דסמוך לו, להכרת העובר,

אמר ליה רבי זירא לרבי ירמיה: מידי הוא

משום שמעת לעת דרבנן הקילו בה לטהר למפרע משעה שהוכר עוברא אבל זו שראתה קודם שהוכר העובר תהיה טמאה, ומסיקה הגמרא, היות וסיבת הסילוק הוא ראשה ואיבריה כבדים עליה אין דמיה מסולקת עד שתגיע הסיבה והדבר תלוי בהכרת העובר ממש.

האחיעזר [ב יז] תמה לדי' הרשב"א שגם אם היא מסולקת כבר מעת לעת קודם שהוכר עוברא, מכל מקום בראתה קודם שהוכר עדיין יש לטמאה כיון שבתחילת המעת לעת לזמן שראתה לא היתה מסולקת. יתכן לבאר שיסוד ספק הגמרא לרשב"א האם הכרת העובר רק סימן על גודל העובר, שגדול כל כך שמושך הדם ולפיכך מסולקת, ומה שתלו חכמים בזמן הכרת העובר אין זה זמן מסוים שעכשיו ממש הגיע לשיעור ולא קודם לכן קצת, שלא נראה ששינוי של רגע בולד גורם היכר במראית העין, אלא הוא סימן שכשהוכר העובר ודאי היא מסולקת דמים, שקודם לכן אי אפשר לעמוד על גודל העובר. ולפי זה נוקט הרשב"א כי מה שלא מטמאה מעת לעת כשראתה מיד אמר הכרת העובר משום שגם קודם הזמן הזה מעת לעת דמיה מסולקין מעיקר הדין כמו בהוכר עוברא, ומשום שאינו אלא סימן וגילוי לגודל העובר, ודאי אי אפשר לומר שזה קורה ברגע אחד אלא גם מעת לעת לפני הכרת העובר לעין הוא כבר עובר שמסלק דמים. ממילא כל שראתה קצת קודם הכרת העובר שדינה כהכרת העובר ממש, ודאי שרבנן לא גזרו שתטמא מעת לעת. וא"ת כקושיית האחיעזר שהרי בתחילת המעת לעת לא היתה מסולקת יש לומר פשוט, שברש"י [ד"ה ואחר כך] מודגש שכל הצד בגמרא לטהר זהו רק אם הוכר עוברא מיד אחר שראתה היינו

ואחת מהן הפילה רוח והשניה ולד מעליא, דלרב פפי תולין באותה שהפילה רוח, אבל לרב פפא שתייהן טמאות כיון דשתייהן בחזקת מסולקות ואפילו הכי מצאו כתם. עי"ש שתמה מדוע הפוסקים השמיטו גמרא זו דהפילה רוח אף אי לדידן ליכא נפקא מינה לענין טומאת מעת לעת מכל מקום נפקא מינה לענין תלייה בכתמים.

115. הראשונים תמהים בספק הגמרא, הרי אמרו חכמים שהיא מסולקת רק כשהוכר העובר וראשה ואיבריה כבדים עליה. הרמב"ן והריטב"א מיישבים שודאי גורם הסילוק הוא כובד ראש ואיברים וספק הגמרא האם משהתחיל העובר לעשות היכר בכובד ראש ואיברים היא כבר מסולקת אף שעדיין אין העובר ניכר ממש לעין, או דילמא לפי שאין הקדמת כובד ראש שווה בכל הנשים קבעו חז"ל זמן מוגדר לכולם שהיא מסולקת רק כשכבר ניכר עוברא ממש לעין. ומסיקה הגמרא שאף שודאי כבר יש צד כובד ראש קודם לכן, מכל מקום אין כובד הראש עושה סילוק רק כשכבר ניכר העובר לעין. [ראה רשב"א שדחה פירוש זה, והריטב"א פירש בדקדוק, ליישב קושיית הרשב"א].

הרשב"א מפרש את ספק הגמרא, האם כל שהוכר עוברא, הרי היא כבר מסולקת מעת לעת קודם, וההכרת, שהרי אם הוכר עוברא ומיד ראתה, היא טהורה אף שאם חוששין למעת לעת עדיין לא היתה מסולקת, על כרחך משמע שהכרת העובר הוי גילוי שמעת לעת מסולקת דמים למפרע, הילכך אף זו שראתה סמוך להכרת העובר טהורה, או דילמא אינה מסולקת רק משהוכר ממש עוברא ולא קודם לכן, אלא

כבדים עליה! (116)

כל אשה שיש לה וסת חייבת לבדוק עצמה בעת וסתה ואם לא בדקה הרי היא בחזקת טמאה מספק. ונחלקו לקמן בגמרא אי חיוב

טעמא באשה מעוברת אלא משום דראשה כבד עליה ואבריה כבדים עליה, ואלו באשה זאת שראתה לפני שהוכר עוברת, על אף שהיתה הראיה בסמוך לו, סוף סוף בעידנא דחזאי — אין ראשה כבד עליה ואין אבריה

אין בירור עליה שלא תראה, ואף שיש לה חזקה שאין צריך לחוש, מכל מקום אינו בירור, וכל שראתה אחר כך מטמאים למפרע. אבל ד' נשים, שטבען להיות מסולקות, ובאותה מעת לעת יש עליהן בירור שלא יצא דם, הוי חזקה אלימה, וכנגד חזקה כזו לא ראו חכמים כלל לגזור טומאה למפרע, אף שאחר כך ראתה, וממה נפשך חל שינוי בטבעה. לפיכך כאן במעוברת שהוכר עוברת, אף שעכשיו היא מסולקת, ובתחילת המעת לעת אינה מסולקת, אין זה מכריע לחוש לתחילת מעת לעת מעיקר הדין שלעולם חזקה מעיקרא עדיפא. ואף שכאן בתחילת המעת לעת היה ראוי לחשוש חשש גמור כמו אשה שאינה מסולקת, מכל מקום, חשש זה לא קרה בפועל, שהדם שלפנינו ידענו מעיקר הדין שבא בשעת סילוק דמים. מה שאין כן בכל אשה שיש לחוש לראייה משום ששכיחא בה דמים, וכן היה באמת בסופו, שהרי ראתה עכשיו, לפיכך החמירו בה במעת לעת.

הקהילות יעקב מתרץ, שעיקר גזירת מעת לעת אינה לחשוש על כל ראייה בפני עצמה, לומר שודאי מסתבר לומר שעכשיו ראתה, אלא היא גזירה כללית על כל הראיות, שאם נפסוק לטהר למפרע הרי במשך כל חייה יתכן שכמה מהראיות אכן ראתה מעת לעת וכותלי בית הרחם העמידוהו. לפיכך עשו חז"ל סייג, משום חומר תרומה וקדשים, לטמאותה תמיד למפרע משום אותם פגמים. וד' נשים שדיין שעתן, אף שממה נפשך הרי שינו את טבען, מכל מקום, כיון שהן בחזקת מסולקת אף על להבא אין הנידון באשה זו על כל הראיות אלא על ראייה

כשיעור וסת. והיות ומעיקר הדין דינה כמסולקת במעת לעת של הכרת העובר כיון שאינו אלא סימן ואין השינוי נעשה ברגע אחד, לא גזרו לטמאותה בראתה קודם שהוכר עוברת אף שתחילת אותו מעת לעת לא היתה מסולקת מכל מקום אם תטמאנה נעשית אומר שהשינוי בא ברגע אחד וכיון שמיד בשיעור וסת דינה מסולקת מעיקר הדין לא גזרו חכמים כהאי גוונא. והצד השני בגמרא שהכרת העובר אינו סימן אלא הסיבה לסילוק דמים שרק אז איבריה כבדים עליה שזה ודאי תלוי רק ברגע מסויים, ובהכרח מה שלא מטמאה מעת לעת משום שהקילו בה, הילכך אם ראתה קודם שהוכר עוברת טמאה.

116. הגרעק"א בגהש"ס הקשה, שאף אם ראתה אחר הכרת העובר יש לטמאותה מעת לעת כיון שקודם הכרת העובר אינה מסולקת, ואדרבה מחמת שעכשיו היא מסולקת יש לתלות יותר שהדם הגיע מאתמול. והרשב"א כבר הקשה כן והכריח כצד א' בספק הגמרא שהכרת העובר אינו אלא גילוי שמעת לעת מסולקת למפרע. ולמסקנת הגמרא, תירץ הרשב"א משום שמעת לעת רק דרבנן לא גזרו בה לטמאותה למפרע אחר שהוכר עוברת. הריטב"א מקשה כן, ומתרץ שכיון שיש נשים שמסתלק דמן גם קודם הכרת העובר ממש בשעה שיש כבר צד כובד ראש קל אצלם, לא רצו לחלוק חכמים בדבר כיון שמעת לעת דרבנן.

החזו"א [קא ג] מיישב שלא מטמאים מעת לעת למפרע רק במקום שבזמן זה קודם שראתה

הבדיקה [והטומאה מספק אם לא בדקה] הוא מדאורייתא או מדרבנן⁽¹¹⁷⁾.

והחידוש שבחיוב הבדיקה הזאת הוא בכך שהאשה אינה יכולה להסתמך על כך שלא הרגישה ולא ראתה את הדם, אלא היא חייבת לבדוק, מדאורייתא או מדרבנן, ואם לא בדקה הרי היא טמאה מספק. **בעא מיניה** **הוא סבא מרכי יוחנן**:

הגיע עת וסתה בימי עיבורה, לאחר שהוכר עוברת, **ולא בדקה** עצמה בבדיקה המחויבת בעת וסתה — **מהו?**⁽¹¹⁸⁾

והוסיף ההוא סבא וביאר שאלתו:

האי דקא מיבעיא לי הוא רק **אליבא דמאן דאמר "וסתות דאורייתא"** [שחיוב הבדיקה בעת הוסת, וכן הטומאה מספק אם לא בדקה, הם מדאורייתא].

והכי קא מיבעיא לי: **מאי? כיון דוסתות דאורייתא** — **בעיא בדיקה** אפילו בשעת עיבורה, וזאת, שלא בדקה, הרי היא טמאה מספק.

או דילמא כיון דדמיה מפולקין עקב היותה מעוברת **לא בעיא בדיקה כלל?**⁽¹¹⁹⁾

שצריכה בדיקה לכתחילה בכדי שלא תשתכח מהן תורת בדיקה.

ב. שיטת תוס' הרא"ש הרשב"א והריטב"א שספק הגמרא לענין לכתחילה אם צריכה להיות בודקת, ומתניתין [יא א] ביארו בכמה אופנים, או דהתם איירי לענין טהרות או שרק זקינה וכתולה צריכות בדיקה לכתחילה. [ראה הגהות מעדני יו"ט על הרא"ש] או ששם מדובר לענין בדיקת שחרית וערבית. ויש לשאול לשיטתם למה הגמרא לא הסתפקה אף למאן דאמר וסתות דרבנן כיון שצריך נמי בדיקה לכתחילה. ראה בבית יוסף [קפד] שפירש, שהיה פשוט לגמרא שלמאן דאמר וסתות דרבנן אין צריך בדיקה לכתחילה במעוברת.

ג. שיטת הר"ן שספק הגמרא לענין בדיקה לכתחילה, מיהו פשוט שאם בדקה ומצאה טהורה טהורה לכולי עלמא, וספק הגמרא אם בדקה אחר כך ומצאה טמאה אם טמאה ולפיכך בעי בדיקה לכתחילה או לא.

119. ראה רשב"א שדייק לשון הגמרא שאף לכתחילה אין צריך בדיקה ואין בעלה צריך לפרוש ממנה עונה סמוך לוסתה, עיי"ש ישוב לדעת הראב"ד.

פרטית שאירעה עכשיו באופן יוצא מהכלל. וכשהנידון על ראייה פרטית, לא גזרו חז"ל כלל לטמא למפרע. ראה עוד באור שמח [איסורי ביאה ט] ובחידושי חתם סופר כאן.

117. הראשונים לקמן [טז א] וכן הר"ן [שבועות ה א מדפי הרי"ף] דנים באריכות למאן דאמר וסתות דרבנן אם לא בדקה הרי היא טהורה, או שמודה נמי לטמאה בלא בדקה אלא שאם בדקה אחר כך ומצאה טהורה הרי היא טהורה למפרע. ראה הערה בהמשך שנוכח דעת התוס' בזה.

118. נחלקו הראשונים בביאור ספק הגמרא: א. דעת רש"י [ד"ה וסתות] והראב"ד שהספק בלא בדקה ביום וסתה מהו, אבל לכתחילה צריכה בדיקה ביום וסתה אף בימי עיבורה, ולשיטתם ניחא היטב לשון המשנה להלן [יא א] "אף על פי שאמרו דיה שעתה צריכה להיות בודקת" דקאי על כל הנשים. והטעם שאם לא בדקה מותרת אף אם וסתות דאורייתא, ראה רשב"א משום שמסולקת דמים ולא הרגישה בידוע שלא בא האורח בזמנו. וראה בתוס' [לט א ד"ה והיולדת] שכתבו הטעם

בדקה — הרי היא **טהורה**. לפי שהחרדה בעת שנמצאת במחבא **מסלקת את הדמים**. ויכולה לסמוך על חזקת "מסולקת דמים" בלא לבדוק⁽¹²⁰⁾.

ומוכיח רבי זירא שחזקה זו מועילה אפילו למאן דאמר שחיוב הבדיקה הוא מהתורה:

מעמא דאיכא חרדה, הוא דטיהרונה בלא בדיקה, **הא ליכא חרדה, והגניע וסתה ולא בדקה, טמאה**, ולא תועיל לה בדיקה אחר כך כיון שלא בדקה בזמן החיוב בעת וסתה. ואילו למאן דאמר וסתות דרבנן יכולה לבדוק אפילו אחר כך ואם מוצאת עצמה טהורה אחר כך הרי היא טהורה⁽¹²¹⁾.

אלמא קסבר רבי מאיר וסתות דאורייתא.

אבל למאן דאמר "וסתות דרבנן", ומדאורייתא יכולה לסמוך על כך שלא הרגישה ולא ראתה דם בעת הוסת, הרי פשיטא שבמעוברת, שהיא מסולקת דמים, שלא חייבהו רבנן מלכתחילה בדיקה.

ויסוד השאלה של ההוא סבא — עד כמה ניתן לסמוך על החזקה שמעוברת נקראת "מסולקת דמים" כדי שנוכל לוותר על חובת הבדיקה מהתורה בעת הוסת?

אמר ליה רבי זירא לההוא סבא: תניתוה לשאלה זאת, שחזקת "מסולקת דמים" מועילה למנוע את חיוב הבדיקה מהתורה.

דתנן: רבי מאיר אומר: אשה שיש לה וסת, אם היתה במחבא, והגניע שעת וסתה ולא

דאמר וסתות דרבנן. ולעיל ציינו שכבר האריכו בזה הראשונים לקמן בסוגיות של וסתות. ובעיקר קושית תוס', ראה נודע ביהודה [נה] שכתב לתרץ על פי יסודו הגדול, שאף למאן דאמר וסתות דרבנן, חובת הפרישה בשעת וסתה הו' דאורייתא, שטובר גם את החזקה אורח בזמנו בא, אלא שאינה טמאה אם לא בדקה כיון שיש חזקת טהרה כנגדה. ולפי זה, הוא הדין בבדקה ומצאה טמאה, טמאה מדאורייתא לכולי עלמא. והלכך, אף אם הברייתא איירי בהכי, שמעינן שלמאן דאמר וסתות דאורייתא חרדה מסלקת הדמים. ועיי"ש תשובה [נן] שהשיג השואל [הבית מאיר] הרי החזקה של אורח בזמנו בא באה אחר החזקת טהרה וסתות אותה ודאי שהיא עדיפה, ראה עוד בשערי יושר [ב ח] וחזו"א [פ יד].

התוס' מתרצים שדיוק הגמרא כמאן דאמר וסתות דאורייתא מדקתני מסלקת את הדמים, משמע הדמים הידועים ומבוררים בה לבא. מדויק בתוס' שלמאן דאמר וסתות דרבנן פליג

120. הטור [קפ"ד וקפ"ט] פסק לענין חרדה שאף שהיא טהורה מכל מקום צריכה בדיקה לכתחילה, ובדין מעוברת פסק שאין צריך אף בדיקה לכתחילה. ומבאר הב"י שטובר הטור בספק הגמרא איירי לענין דיעבד ואליבא דמאן דאמר וסתות דאורייתא, אבל למאן דאמר וסתות דרבנן אין צריך בדיקה אף לכתחילה, וחרדה שאני שאינה מסולקת לגמרי. ראה ט"ז [שם יא] וחזו"ד [ח].

121. תוס' [ד"ה הא ליכא] הקשו נימא לעולם קאי למאן דאמר וסתות דרבנן ומיירי שבדקה אחר כך עצמה והיתה טמאה שמשום חרדה מטהרינן למפרע, אך אילולא חרדה טמאה למפרע אף למאן דאמר וסתות דרבנן. הריטב"א מקשה קושייא זו קצת באופן אחר, שנעמיד הברייתא בלא בדקה כלל אחר כך, שאף למאן דאמר וסתות דרבנן מודה שאם לא בדקה אחר כך טמאה. ומתוס' שלא הקשו כן, נראה שטוברים שאם לא בדקה הרי היא טהורה למאן

היא ככל הנשים, ומממאה מעת לעת ומפקידה לפקידה, משום שראיית הדם אינה תלויה בתקופת ההנקה אלא בהנקה בפועל.

לפיכך, אם היתה מניקתה והולכת וממשיכה בהנקה במשך ארבע או חמש שנים – דיה שעתה, דברי רבי מאיר.

רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אומרים: דיין שעתה⁽¹²³⁾ של המניקות כל עשרים וארבע חודש, ואפילו הפסיקו להניק באמצע התקופה. כי הטעם שאינן רואות דם הוא

ועל אף שחיוב הבדיקה הוא מדאורייתא, כיון דאיכא חרדה הרי דמיה בחזקת מסולקין וסומכין על חזקה זאת במקום חיוב בדיקה דאורייתא, ולא בעיא בדיקה. אם כן הכא נמו, במעוברת, כיון שדמיה מסולקין ניתן לסמוך על חזקה זאת ולא בעיה בדיקה כדי לטהרה⁽¹²²⁾.

שנינו במשנה: מניקה – עד שתגמול. וכו'.

תנו רבנן: מניקה שמת בנה בתוך עשרים וארבע חודש [שזוהי תקופת ההנקה] הרי

הרמב"ן [יא ב] שקובעת וסת בימי עיבורה. הרמב"ם השמיט דינים אלו בהלכותיו. וכתב המ"מ [איסור"ב ט' ד] שהרמב"ם סובר שכל הספק בגמרא לא קאי אלא לטהרות, אבל לענין פרישה מבעלה חוששת היא לוסתה עד שתעקרנו ג' פעמים. או שהרמב"ם מפרש כדעת המפרשים שזה שאינה צריכה בדיקה היינו בדיעבד, שאם עבר וסתה ולא בדקה, טהורה מיום זה ואילך. אבל בשעת וסתה חוששת היא לבעלה. לפיכך הרמב"ם לא הזכיר דין זה. ואף סובר כדעת הרמב"ן שקובעת וסת בימי עיבורה. וראה בפתחי נדה שתמה מאוד עדיין למה הרמב"ם לא הזכיר כל זה.

123. במשנה [ז ב] תני מניקה עד שתגמול את בנה, נתנה בנה למניקה גמלתו או מת רבי מאיר אומר מטמאה מעת לעת וחכ"א דיייה שעתה. ויש לברר כוונת המשנה מניקה עד שתגמול את בנה. דעת הרמב"ם בפירושו המשניות, שתנא קמא אמר במשנה עד שתגמול את בנה, ובפירושו נחלקו רבי מאיר וחכמים שלרבי מאיר עד שתגמול היינו כפשוטו שתגמול ממש, ולחכמים היינו זמן הגמלה שהוא עד כ"ד חודש. ראה ברש"ש שהק' על פירושו זה, וביאר שיש ג' חולקים בדבר, והתנאים במשנה כולי עלמא

ולא אומרים כלל חזקה אורח בזמנו בא ולפיכך ל"ח דמים מבוררים וידועים. וכן כתב החזו"א [שם] לדרייק.

והגרא"ל שליט"א מעיר מעצם קושיית תוס', שאם הטעם למאן דאמר וסתות דרבנן הוא אותו דרגת חשש שאורח בזמנו בא כמו למאן דאמר וסתות דאורייתא אלא שסובר כן רק אם בדקה אחר כך ומצאה טמאה, לא מובנת קושייתם, שהרי רצו לנקוט שלא מועלת חרדה לסלק דמים רק בבדקה אחר כך ומצאה טמאה, אבל דין וסתות דאורייתא לא מתבטל החשש על ידי חרדה, ומוכח שלמאן דאמר וסתות דרבנן רק משום שבדקה אחר כך ומצאה דם מטמאים למפרע, וחשש זה קל יותר מאשר עבר הוסת ולא בדקה למאן דאמר וסתות דאורייתא, ולפיכך הקשו שאולי חרדה מועלת רק לחשש זה שהוא קל יותר. וראה הערה הבאה.

122. הרשב"א נוקט להלכה מהסוגיא אף להלכה שוסתות דרבנן שמעוברת אינה צריכה בדיקה ומותרת לבעלה שאין דין פרישה בעונת הוסת. ולפי זה אם עבר וסתה ובדקה אחר כך ומצאה עצמה טמאה אינה מטמאה למפרע וכמו"כ מעוברת אינה קובעת וסת בימים אלו. ורק חוששת כדין וסת שאינו קבוע, אך דעת

משום צער הלידה שאבריה מתפרקין ולא בגלל ההנקה (124).

ולפיכך, אם היתה מניקתו ארבע וחמש שנים, וראתה דם לאחר כ"ד חודש, הרי היא מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה.

ומסבירה הגמרא את טעמם של התנאים החולקין בברייתא:

כשתמצא לומר, לדברי רבי מאיר – דם הנידות על ידי ההנקה נעכר ונעשה חלב, ולכן הכל תלוי בהנקה.

ואלו לדברי רבי יוסי ורבי יהודה ורבי שמעון הסיבה שמינקת אינה רואה דם היא משום שאבריה מתפרקין מהלידה, ואין נפשה [דמה] חוזרת עד עשרים וארבע חודש בין אם היא מינקת ובין לאו (125).

ומסבירה הגמרא את לשון הברייתא:

"לפיכך" דרבי מאיר – למה לי? היות ואמר רבי מאיר שאם הפסיקה בתוך כ"ד חודש חוזר הדם, מוכח שאין הדבר תלוי אלא בהנקה בפועל. ואם כן ברור שהוא הדין אם ממשכת להניק לאחר כ"ד חודש שההנקה מונעת את ראיית הדם, שהרי לרבי מאיר אין כל נפקא מינה בכ"ד חודש, ואם כן – מאי "לפיכך"?

ועונה הגמרא שהלשון "לפיכך" בדברי רבי מאיר הוא רק משום "לפיכך" דרבי יוסי, שרצה התנא לנקוט לשון דומה בשניהם.

"לפיכך" דרבי יוסי – למה לי? והרי כיון שאין הדבר תלוי אלא בכ"ד החדשים אחר הלידה, לפי שאז אבריה מתפרקין, פשיטא דלאחר מכן היא תראה, ואפילו אם תמשך להניק?

מזהו דתימא רבי יוסי תרתי אית ליה, גם דם נעכר ונעשה חלב וגם "אבריה מתפרקין", ולכן אם תמשך להניק אחר כ"ד חודש היא

דופן שאין צער לידה אם מסולקת או לא. וראה עוד חוות דעת [קפט לח] שנוקט שאף בהפילה רוח יש לה דין מניקה, אך הלהם ושמלה [קפט נו] חולק.

125. ראה תוספות חדשים על המשניות, וחת"ס שביאר, שודאי גם חכמים מודים שהנקה גורם סילוק דמים, רק סוברים שלא באה לכלל דם אלא מיד נעשה חלב, ורבי מאיר סובר שנעשה דם ואחר כך נעשה חלב, ולכן לחכמים כיון שהיא רואה דם הטבע כן לראות כמו קודם לידה אלא שכל דם מתערב בבית החיצון ובכ"ד חודש אי אפשר להתעכב מחמת שנתפרקו איבריה מהלידה ולפיכך דייה שעתה כ"ד חודש ולא יותר, אבל רבי מאיר חולק על זה ורק משום

סוברים הטעם של דם נעכר ונעשה חלב ולפיכך סתמה המשנה ברישא שמניקה עד שתגמול את בנה שכולי עלמא סוברים כן אפילו ד' וה' שנים. ופלוגת רבי מאיר וחכמים היא שלרבי מאיר תלוי רק ביניקת התינוק שדם נעכר ונעשה חלב ולפיכך אם מת או גמלתו מיניקה מטמאה מעת לעת, וחכמים אף שמודים לסברת רבי מאיר מכל מקום סוברים שאף אם מת עדיין דייה שעתה ומטעם שאבריה מתפרקין. ובגמרא כאן נתחדש דעת רבי יוסי ורבי שמעון שלא סוברים כלל הטעם של דם נעכר, רק לטעם שאיבריה מתפרקין ולעולם מסולקת רק עד כ"ד חודש אף אם ממשיכה להניק אחר כך.

124. כך פירש"י, ולפי זה דנו הפוסקים ביוצא

והוינן בה: וכי מזה מי הנדה הוא טהור?
והכתיב "ומזה מי הנדה — יכבס בגדיו"
ומשמע שהוא ובגדיו נטמאים.

ומשנינן: מאי "מזה" האמור בכתוב —
נוגע!

ופרכינן: והכתיב גם "מזה" והכתיב גם
"נוגע" ומוכח דהמזה אינו הנוגע אלא הם
שני אנשים נפרדים?

ועוד תיקשי, דהרי חילק הכתוב במפורש בין
דין המזה לדין הנוגע בכך שהמזה בעי כבוס
בגדיו, ואלו הנוגע לא בעי כבוס בגדים,
אלא רק הוא עצמו טמא עד הערב. ואיך
יתכן לומר ש"מזה" הכתוב בפסוק הכוונה
היא לנוגע?

ומשנינן: אלא מאי "מזה" שאומרת עליו
התורה שיטמא — נושא מי הנדה. אבל
המזה את מי הנדה על הטמא אינו נטמא.

אלא, שאם כן, שואלת הגמרא: ולכתוב,
"ונושא מי הנדה יכבס בגדיו" ומדוע נקט
הכתוב "ומזה"?

ומשנינן: הא דכתיב "ומזה", קא משמע לן
קרא בהכי שאינו נטמא נושא מי הנדה אלא
עד דדרי [שנושא] כשיעור הזאה.

לא תראה בגלל הטעם שדם נעכר ונעשה
חלב. קא משמע לן "לפיכך" דרבי יוסי
שהטעם הוא רק משום אבריה מתפרקין,
ולפיכך גם אם תמשיך להניק לאחר כ"ד
חודש לא תמנע ההנקה את חזרת דמה.

תניא נמי הכי, כפי שהסבירה הגמרא את
טעמם של התנאים החולקין:

דם נעכר ונעשה חלב — דברי רבי מאיר.

רבי יוסי אומר: אבריה מתפרקין, ואין
נפשה חוזרת עליה עד עשרים וארבע חודש.

אמר רבי אלעי: מאי טעמא, מהו מקורו,
דרבי מאיר?

דכתיב "מי יתן טהור מטמא — לא אחר?"
[דהיינו: מי הוא זה היכול להפוך דבר טמא
כדם נידה לדבר טהור כחלב, אם לא ה',
שהוא יחידו של עולם] (126).

ורבנן, כיצד ידרשו פסוק זה?

אמר רבי יוחנן: זו שכבת זרע. שהוא עצמו
טמא, ואילו האדם הנוצר ממנו — טהור.

ורבי אלעזר אומר: אלו מי הנדה המעורבים
באפר פרה אדומה. שהמזה את המים, ומי
שמזין עליו את המים, טהור, ואילו הנוגע
במים — טמא! (127)

תוס' הרא"ש, כיון שהוא דבר הראוי להיות
טמא אם היה יוצא לחוץ, ובשם רש"י הביא
תוס' הרא"ש לפרש שהכוונה לדם בהמה שהוא
אסור באכילה.

127. תוס' [ד"ה ונוגע] הקשו שדין נוגע ומי
שמזין עליו שווה שצריכים טבילה והערב שמש,
ותירצו ב' אופנים, או שמכל מקום יש חידוש

שההנקה גורמת שהדם נשתנה טבעו ונעכר,
לפיכך אף אם תראה דם כבר נשתנה מטבעו גם
לענין זה שאינו מתעכב בבית החיצון כיון שאינו
נדבק כשאר דמים.

126. ראה ערוך לנר שהקשה, הרי דם נידות
אינו טמא אלא כשיוצא מבית הרחם, והיאך קרי
ליה מי יתן טהור מטמא. צריך לומר, וכן כתב

ופרכינגן: הניחא למאן דאמר "הזאה צריכה שיעור", לכן לא נטמא הנושא עד שישא שיעור הזאה. אלא למאן דאמר "הזאה אינה צריכה שיעור" — מאי איכא למימר?

ומשנינן: אפילו למאן דאמר "הזאה אינה צריכה שיעור", הני מילי שאין שיעור למי ההזאה שמזים אנבא דגברא [על גבו של האדם המיטהר]. אבל במנא, בכלי שממנו מזים את המים, בעינא שיעורא! [ולכן, אם חסר השיעור הזה טהור הנושא את המים].

כדתנן: כמה יהיו במים בכלי ויהא בהן כדי הזאה — כדי שיטבול [שיוכל לטבול במים את] ראשי הגבעולים של האזוב [שבאמצעותם היו מזים על הטמא לטהרו], ויזה!

והיינו, שעל ענין זה, שהמזה וזה שמזים עליו טהורים ואילו הנוגע במים טמא, דאמר שלמה "אמרתי — אחכמה, אבל, והיא, החכמה הטמונה בדיני מי הנידה — רחוקה ממני!"

שנינו במשנה: איזו היא זקנה? כל שעברו עליה שלש עונות סמוך לזקנתה!

והוינן בה: היכי דמי, מתי היא תקופת "סמוך לזקנתה"?

אמר רב יהודה: כל שחברותיה אומרות עליה "זקנה היא".

ור"ש בן לקיש אומר: כל שקורין לה "אמא" ט-ב "אמא" [כשכונתם היא ל"סבתא"] ואינה בושא.

ואילו רבי זירא ורב שמואל בר רב יצחק נחלקו בדבר:

חד אמר — כל שאינה מקפדת שקורין לה אמא אמא.

וחד אמר — כל שאינה בושא בכך.

מאי בינייהו?

איכא בינייהו בושא ואינה מקפדת [ואיפכא לא יתכן שהרי כל שמקפדת הכי הוא משום שהיא בושא בדבר].

וחזורת הגמרא להסביר מהי "עונה" שממנה מורכבות שלשת העונות:

וכמה היא עונה?

אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה: "עונה בינונית". שהיא שלשים יום! (128)

לפי עונה שלה ונציין השיטות בקצרה. א. דעת הדרישה [קפט טו] הובא בש"ך [סה] שביש לה וסת פחות מל' יום הולכים אחר עונה בינונית שהוא שיעור של רוב נשים, וביש לה וסת ליותר מל' יום הולכים לפי עונה שלה, ושיטתו מובנת אם דין עונה בינונית הנאמר בוסתות הוא דוקא באשה שאין לה וסת, או יש לה וסת ועבר וסתה קודם העונה בינונית, אבל ביש לה וסת ולא עבר

שזה בא לו טומאה על ידי הזאה וזה בא לו טהרה על ידי הזאה, או שכוונת הגמרא על טהור שמזין עליו בחנם שטוכרים רבנן [יומא יד ב] לטהרו מיד.

128. האחרונים נחלקו אם שיעור זה של עונה בינונית הוא אף לאשה שיש לה וסת קבוע, או דוקא באין לה וסת אבל ביש לה וסת הולכים